

Koš(nov)iny

z Durcovej Doliny

ročník II číslo 7

júl 2014

Úvod a obsah

V tomto vydaní nájdete:

Hranaté dno s vpletenými stojákmi, ktoré sa používajú na jemnejšiu galantérnu prácu, str.	1a
Použitie iného materiálu na dno, dáva košíkárom ďalšie rozmanité možnosti, (1) str.	1b
Vzorované výplety použité na demižónoch, fantázia a tvorivosť, str.	2a
Veľký kruh, ktorý bol podkladom na oltár vo Vaďovciach, str.	3b
Pletené doplnky na retro bicykel, str.	4b
Truhlica, perinák, ktorú som mal možnosť dohotoviť po odmietnutí viacerými košíkármi, str.	5a
Akcie v júni, festivaly, stretnutia a kurzy, str.	5a
Odkazy a inzerciu, str.	6a
Stručný popis obsahu La Lien Creatif č. 8, akcie v júli, str.	6b

Hranaté dno (3)

s vpletenými stojákmi.

Hranaté košíky, ktoré sa používajú ako kabelka, alebo sú položené na jednom mieste nemávajú príliš namáhané prúty na dne, preto im netreba robiť spodnú nohu. Stojáky sa zapletú do dna a zdvihnú hore.

Kolíky si zachytím do zvierky ako je už zverejnené v Koš(nov)inách č. 5/II na strane 1a – 2b.

Vyberiem si prúty potrebnej hrúbky na osnovu steny. Prvý stoják založím medzi kolíky dna tak, aby hrubý koniec smeroval ku mne a opieral sa už o prvý kolík (rez bude vo vnútornej hrane koša)- použijem preto **párny počet kolíkov dna**.

Ak opriem koniec prvého prúta na druhom kolíku – musím mať **nepárny počet kolíkov dna**.

Prepletiem celú šírku dna na druhú stranu, aby okolo krajného kolíka šiel cestou „za“, a založím opačným smerom druhý stoják. Ďalej primeraným prútom vypletiem dno na vzdialenosť šírky dvoch stojákov steny.

Striedam stojáky a doplnujúce – výpletové prúty. Tak isto sa môžete rozhodnúť pre možnosť nechať rezné plochy osnov steny trčať i von z koša. Potom sa bude košík pri položení o rezné plochy opierať.

Pozn.: Dno sa musí hneď použiť a dopliesť na celý kôš. Stojáky steny by mohli vyschnúť a pretože je príliš veľkých rozmerov (trčí do strán) museli by ste ho máčať vo veľkej nádobe.

Obr. 1 Fotografia vznikla v Morkoviciach u pani Danky Ptáčkovej. Dno pletené presne na veľkosť formy pedigom. Stojáky v rohoch sú od okraja vzdialené asi na polovicu šírky ako sú vzdialenosti ostatných stojákov. To má veľký význam pri vedení opletákov cez rohy. Krajné kolíky sú hrubšie, alebo sa tiež môžu použiť po dva. V ľavom hornom rohu fotografie je položený hranatý košík, kde sú stojáky upevnené dvojitou rýmovkou.

Dno

s použitím iného materiálu (1).

Košíky, kde treba aby bolo dno úplne rovné, napr. v táckach, na ktorých sa nosia pohárik, sa môžu kombinovať s inými materiálmi. Drevo, sklo alebo keramika dodávajú nový vzhľad a pri vhodnej kombinácii vznikajú krásne výrobky.

Z kmeňa Moruše bielej (lat. *Morus alba*.) sme reťazovou motorovou pilou odrezali asi 2 cm hrubý

plát. Uhlovou brúskou som ho vyhladil z oboch strán. Do kôrovej časti som 6 mm vrtákom spravil asi 6 cm hlboké diery, vzdialené asi 4 cm. Kolíky som mierne kónicky zastrúhal a zatĺkol do plátu. Vyplietol som asi 5 cm výplet, do ktorého som podľa potreby vsúval jeden, alebo dva stojáky.

Obr. 2. Diery som vrtal do hornej polovice hrúbky, aby výplet bol s plátom v rovine a spodná časť bola zas v úrovni spodnej nohy. Tak „sedel“ košík po celej svojej ploche.

Vzorované výplety (2)

použité na demižónoch.

Na väčších flašiach je možnosť tvorby vzoru rozmanitejšia a môžem si dovoliť viacero kombinácií liniek a geometrických tvarov.

Obr. 3 (zľava)

- 1.) 5 l demižón 33 základných stojákov + 16 pridaných, spolu 49
- 2.) 10 l, $39 + 20 = 59$,
- 3.) 10 l, $39 + 20 = 59$,
- 4.) 5 l, $33 + 16 = 49$,
- 5.) 2 l, od hrdla som použil hneď 41 stojákov (8 štvorie a 3 trojice).

Vzor sa dá robiť hneď po krížkovaní – tvorbe priezoru. **Použil so nepárny počet stojákov a plietol som jedným lúbkom.**

Počet stojákov som delil na štvrtiny tak, aby jeden zvyšný stoják zostal pri uchu.

Demižón č. 1 – postup.

Ako prvý som označil stoják, ktorý leží presne oproti uchu a od neho som odpočítal 12 stojákov smerom doľava a 12 stojákov smerom doprava. Obidva som označil kolíčkom a posledný som odpočítal od jedného z nich tiež ako 12-ty, pri uchu (pri opasku z rýmoviek, kde je vymedzovací kolík)

Obr. 4 Jeden kolíček som si olúpal z kôry a budem ho používať ako orientačný pre začiatok vzoru. Je posunutý doľava o jeden stoják od neskríženého stojáka. Preto, lebo počet stojákov je nepárny.

Pletiem smerom doprava. Demižón si otočím nahor prvým kolíčkom, ktorý je vpravo od ucha. Podvlečiem ponad neho lubok tak, aby ľavý koniec lubka bol po ucho a týmto smerom ho cestou cez 1 za 1 zapletiem.

Obr. 5 Chcem aby vzor, ktorý bol vytvorený nad opaskom bol symetrický s vzorom i pod opaskom.

Ďalej pletiem dookola cestou cez 1 za 1 až prídem nad tento kolík a v druhom riadku prejdem cestou cez 3. Takto prechádzam ponad všetky kolíky. V treťom riadku cez 5, v štvrtom riadku cez 3 za 1 cez 3. Vznikajú štyri kosoštvorce.

Zápis pre tento kosoštvorec je nasledovný:

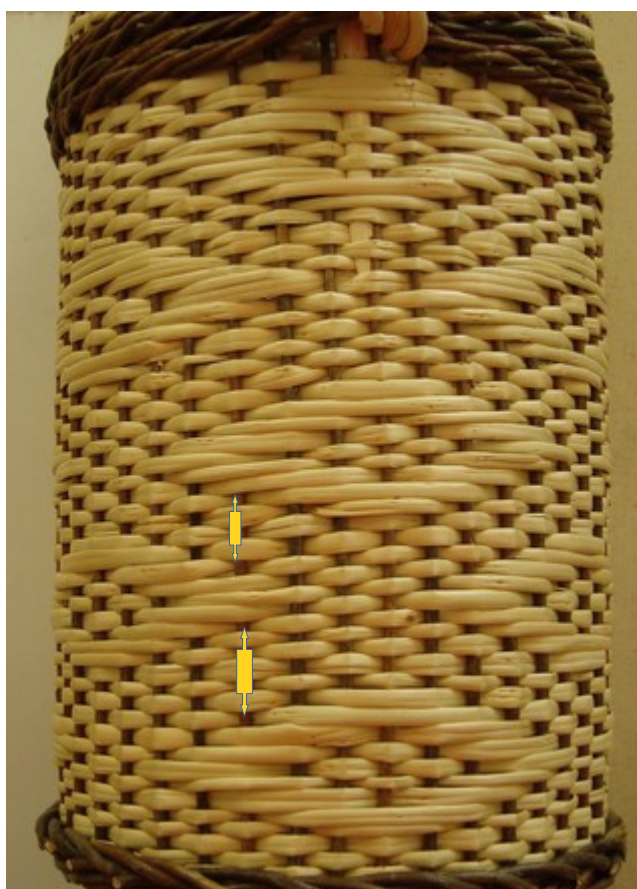
1. riadok = -1-
2. riadok = -3-
3. riadok = -5-
4. riadok = -3-3
5. riadok = -3-1-3-
6. riadok = -3-1-1-3-
7. riadok = -3-1-3-
8. riadok = -3-3
9. riadok = -5-
10. riadok = -3-
11. riadok = -1-

Je veľmi dôležité dbať na to, aby **začiatok a ukončenie každého riadku bolo vždy na útvare označenom prvým kolíkom** vpravo od ucha. Potom budú všetky kosoštvorce pravidelné a symetricky rovnaké.

Druhá sada kosoštvorcov je pravidelne v strede predošlej sady. 11. riadok prvej sady je už 1. riadok nasledujúcej sady (celý riadok ide cestou cez 1 za 1).

Pre lepšiu orientáciu si kolíček začiatku vzorovania posuniem doprava o 7 stojákov (od stredu kosoštvorca pod uchom), na stred prvého kosoštvorca druhej sady.

Tento spôsob výpletu – nepárny počet stojákov a pletenie jedným lubkom – spôsobuje pri presnej symetrizácii tvarov posun, ktorý sa prejaví vzdialením tvarov v každom druhom vzorovaní o dva riadky.

Obr. 6 Spodná dvojšípka je na vzore kde vzdialenosť je 7. riadkov, horná dvojšípka je na vzore kde vzdialenosť je 5. riadkov. To isté je i medzi vrchnými kosoštvorcami.

Opasok.

Pretože vzdialenosť stojákov je veľmi malá, je treba i opasok z rýmoviek robiť odlišne.

Štvorprútovú rýmovku vediem cestou cez 3 za 1 tak, že v mieste úchytu ucha idem až za 2 stojáky, ktoré sú prekryté vymedzovacím kolíkom. Stojáky okolo vymedzovacieho kolíka držím v ich polohe a prúty rýmovky tesne okolo kolíka vediem tak, že ich zalamujem nechtom tesne pri stojákoch a tlačím na

sklo demižóna.

Obr. 7 Prúty rýmovky, ktoré prechádzajú okolo vymedzovacieho kolíka zalamujem nechtom aby čo najmenej odtlačali stojáky do strán. Stojáky za kolíkom zasa trochu roztahujem, lebo rýmovka má snahu priblížiť ich k sebe.

Ľavý prút rýmovky povediem až cez 4 za 1 (prvý stoják vpravo od kolíka).

Obr. 8 Opasok má širší nábeh z oboch strán, ale vymedzovací kolík tak vytvorí pohodlnú medzeru pre úchyt ucha.

Podklad pod oltár.

Začiatkom júna mi zatelefonoval pán Benian z Vaďoviec, či by som im vedel zhotoviť veľký kruh. Doteraz som robil dná najviac do 100 cm a on chcel až 4 m priemer.

Remeselníci, ktorí robia veľké množstvá výrobkov si neraz pre uchovanie potešenia z práce vymýšľajú nové vzory, kombinujú materiál a dávajú im tak svoju „pečať“. Každý nový výrobok si vyžaduje inú technológiu a príjemne núti zhotoviteľa k vlastnej tvorbe i keď rozmýšľanie zaberie viac času ako zhotovenie. Ak sa ale dielo podarí a zákazník je spokojný, potešenie z práce je dvojnásobné.

Preto tieto zákazky málokedy odmietnem i keď hrozí, že by zákazník odmietol prevziať výrobok a potom je nepredajný.

Spravil som si kríž 4 na 4 a párovaním som pletol až do priemeru asi 70 cm. Kruh som v strede prepichol a navliekol na trn, ktorý som si upevnil na rebrík – dvoják. Najskôr som stál na stolčeku, potom na stoličke a napokon na druhom rebríku – dvojáku. Keď kruh mal už asi 130 cm nedalo sa mi udržať kolíky v rovine a keby som mal takto pokračovať až do požadovaného priemeru, musel by som si postaviť lešenie.

Ešte v roku 1994 som si požičal v Univerzitnej knižnici v Bratislave jednu nemeckú knihu, kde bola fotografia ako pletol košíkár veľký kruh z ľubov. Mal ho položený na zemi, kľučal v strede a dookola pletol. Tak som to položil na zem pod okraj výpletu som dal tehličky, aby kolíky boli mierne zdvihnuté od zeme. Kruh som vyložil poduškami a dekami, položil som si tam náradie a prúty. Ako som tlačil kolenami do kolíkov, kruh sa pekne vyrovnával.

Obr. 9 Pri zväčšovaní priemeru som pridával kolíky až na konečných 76 kusov.

Celý kruh som na okraji zalemoval dvojpárovou lemoukou. Spotreboval som asi 65 kg prútov. Kruh sme začistili, odrezkov bolo skoro dve vedrá, vystužili latami a postavili sušiť.

Obr. 10 Po dohode mal kruh napokon „len“ 3,5 m. Po vypletení asi 40 cm kruhu som pri párovaní zmenil v jednej ceste miazgované biele prúty. Striedanie farieb vytvorilo lúče.

V príviesnom vozíku za osobným auto si spravili špeciálnu konštrukciu, na ktorej to šťastlivo previezli. Túto konštrukciu použili i ako stojan oltára na námestí.

Vo Vaďovciach kruh doplnili o ďalšiu výzdobu.

Keď sme sa s pánom Benianom stretli, povedal mi, že jeho dedko má sestru Katarínu, ktorá je vydatá v Hlohovci za pána Spáčila. Slávna rodina košíkárov, ich syna Petra som viac krát pozýval i do Rudníka, kde však prišiel len ako návštevník. A na dôvažok mi povedal, že Marek Augustín, jeden z mojich prvých žiakov, je jeho švagor. Tak som sa musel snažiť.

Obr. 11 Meče zabezpečil môj priateľ kováč Rudko Škriečka od skupiny historického šermu. Fotografia zhotovil pán Roman Benian.

Zhotovenie mi trvalo skoro 16 hodín a dokončenie mi pomohol syn Vlastík, s ktorým sme to celé i postavili. Obdivujem predstavivosť ale i organizačné schopnosti pána Beniana.

Bicykel.

Zákazka patriaca tiež do tých špeciálnych. Pán z Bratislavy si krásne zrekonštruoval starý bicykel. Dohodli sme si stretnutie, nechal mi doma bicykel a presne na mieru som mu vyrábala košík na nosič a kryt na zadné koleso.

Obr. 12 Košík mal elipsovité dno, výšku koša som robil plátňovým výpletom s nadkladaním prútov spodok-spodok, špička-špička s postupným posúvaním otáčania okolo stojákov. Okraj krytu je z armovacieho železa priemeru 6 mm. Na konce som nasunul prevrätané smerkové tyčky, ktoré som spojil drevoskrutkou.

Bola to tiež zákazka, ktorej vymyslenie postupu zabralo viac času ako zhotovenie. Pán Sinkovič mal takú opravdickú radosť, že mi bolo potešením ho vidieť.

Truhlica – perinák.

Začiatkom mája sa mi v telefóne ozvala polo zúfalá pani z Polianky. Hneď začala, či by som jej vedel spraviť veľký hranatý kôš, že už ju viacerí košíkári odmietli. Dohodli sme si stretnutie a povedali si podrobnosti. V 6/II čísle Koš^(nov)ín na strane 6b som zverejnil polotovár a v tomto čísle už i hotovú truhlicu.

Obr. 13 Veko je nasunuté do drevoskrutiek s očkom.

Veľmi sa pri nastokávaní stojákov osvedčilo použitie zahnutej špice, ktorú mi daroval Stanko Frkál z Morkovic.

Podujatia v júni.

Už koncom minulého roku nás informovala Anička Vražďová o pláne podujatí. Termíny som si hneď poznačil do kalendára. Tak sme sa stretli v Mníchovej Lehote 7.5.2014 v krásnom areáli bývalého kameňolomu, kde je prírodný amfiteáter. Na samom vrchole sme mali stánky, videli pekny program a Anička tam bola ako riaditeľka Trenčianskeho osvetového strediska. Počasie prekrásne, ľudia veľmi príjemní, len atmosféru trochu kalila finančná kontrola, ale Anička sa o nás starala a ochránila nás.

V Myjave prebiehal Medzinárodný folklórny festival. Na námestí za kostolom bol remeselný jarmok, ktorého sa zúčastnili okrem iných košíkárov Zuzanka Nikodémová, Peter Beňo a Štefan Oslej. Keď som ešte spolupracoval s CTK Myjava, povedal som raz pani riaditeľke, že som najvyšší majster na celom jarmoku, lebo som tu jediný, ktorý priviedol svojich žiakov. A v tejto pýche stále pokračujem, lebo viem, že to čom sa tak komplikovane sám naučil nezanikne, ale sa bude schopnosťami mojich žiakov ďalej rozvíjať.

Obr. 14 Števo Oslej, Zuzanka Nikodémová a Petřík Beňo pred svojim stánkom, plným originálnych a nezameniteľných košíkov. Na obrázku sú vlastne štyria, len toho štvrtého bude lepšie vidieť koncom septembra.

V roku 1994 som sa na ÚLUV-e stretol dnes už s nebohou pani PhDr. Jarmilou Paličkovou, etnografkou. Bol som vtedy len také „košíkárské embryo“ a ona mi rozprávala o spolupráci s pánom Doc. Jánom Gruskom, ktorý vytvoril prekrásny prútený amfiteáter v Trnovochoch pri Myjave. Po veľa rokoch ma oslovil pán Maliarik, či by som sa nepodujal na rekonštrukciu tohto veľdiela. Až 151 dielcov sme spolu so Zdenkou a Vlastíkom opravili a neskôr som zhotovil nové diely na prekrytie bočných muzikantských javísk a kryty na reproduktory.

Obr. 15 Celé javisko pôsobí ako veľká teplá otvorená náruč. Obrázok je z vystúpenia súboru Kopaničiar a Kopa v tradičných modrých krojoch.

Priamo z Myjavy sme so Zdenkou cestovali na stretnutie košíkárov do Morkovic pri Kroměříži. Pred budovou múzea postavili prístrešok, kde pletli košíkári. Po konkurze na vedenie múzea bola do funkcie vymenovaná pani Jarmila Procházková. Ktorí ste boli v Morkoviciach, možno si spomeniete na manželov Procházkových, ktorí majú veľký prútnik Salix viminális a prútie spracovávajú vo svojej prevádzke. Varia, lúpu, šiepu a hoblujú prúty. V múzeu som si nafotil zopár záberov historických košíkárskych výrobkov.

Odtiaľ sme prešli do reštaurácie Bernard na obed a priateľské posedenie.

Obr. 16 Košíkárske podujatie je v termíne Morkovických hodov, pohostenie a bohatý program pokračuje tanečnou zábavou v amfiteátri.

V Senici som mal poslednú lekciju košíkárskeho kurzu v nadácii Svetluška. S deťmi sme už starí známi a tak sme si dohovárali účinkovanie na slávnostnej vernisáži spojenej s workshopom, ktorá bude 10.7.2014 v Kunove pri Senici. Začína mi byť ľúto, že naša spolupráca končí. Ich úprimná radosť s každého výrobku a úžasná spolupráca s pani riaditeľkou Mgr. Martou Štítnou je podložená nesmiernym úsilím.

V sobotu 28.6.2014 sme boli pozvaní do malinkej osady (na počet obyvateľov), ale veľkej rodiny nadšencov, ktorí už 18-ty rok poriadajú „Igramské obyčaje“. Záhradkári, dôchodci a športovci zabezpečujú všetok servis, muzikanti, speváci a tanečníci od 3-och do 90 rokov robia program. Pán starosta Štefan Koval' s manželkou Jankou (tiež naši žiaci, ktorí absolvovali veľký košíkársky kurz) nás pozvali predvádzať košíkárstvo. Zišlo sa nás viacero. Pán Ing. Pavol Hollý, Zuzanka Nikodémová, Petrík Beňo, Milan Surkoš s manželkou. Bola vysoko prekročená hustota košíkárov na meter štvorcový. Hostili nás svojimi špecialitami, stále boli usmiati, hoci námaha a zodpovednosť bola obrovská. Podujatie trvalo do skorého nedelneho rána.

Veľa akcií som ale musel odmietnuť, lebo boli v už dohovorených termínoch.

A ešte jedna radostná správa. Na myjavskom jarmoku sme sa stretli s Jankom Svátikom – povrazníkom, ktorý spolu s Petruškou boli tiež účastníci kurzu košíkárstva v Brezovej pod Bradlom. V júni sa im narodil synček Jerguško, srdečne blahoželám.

Nič z tohto by sme nezažili, keby nebolo košíkárstvo.

Odkazy a inzercia.

V 5. čísle Koš(nov)ín som písal o účinkovaní Zuzanky Nikodémovej v materskej škôlke v Starej Turej. Pán Marek Augustín mi poslal link na tento obrázok.

<http://www.msstaratura.sk/fotogaleria.html/2014/477>

Duško Végh doniesol množstvo záberov, ktoré som pridal do jeho albumu a nájdete ich na linku:

<https://plus.google.com/photos/103781433732323499647/albums/5949529948254145569?authkey=COGCi7-uwMnnNA>

Janko Svátik z Hradišťa pod Vrátnom má na predaj suché prúty uraky a americany. Kontakt je.

samko.tamarka@azet.sk

Koncom mája nám bolo doručené 8. číslo **La Lien creatif**. Sú tam uvedené postupy na :

- zhotovenie ozdobnej ošatky,
- dekoračnej keramickej podložky,
- krásnych ozdobných rohoží z ostrova Borneo,
- spleť tráv systémov našich korbáčov,
- košíkárstvo Španielska a Portugalska,
- zhotovenie plávajúcej „vážky“,
- košíkárske múzeum v španielskom meste Cantabria,
- zber a spleť tráv,
- zhotovovanie lubov a pletenie lubových košov,
- zber lieskových palíc a ručná výroba lubov,
- zhotovenie ošatky do konštrukčnej palice,
- jednoduchý košík s hranatým dnom, podrobný popis,
- tácka, hranaté dno, podrobný popis,
- podrobný popis výroby lubov a zhotovenie košíka,
- adresy a stránky košíkárov a organizácií.

Časopis mám k dispozícii a umožním záujemcom prezrieť si jednotlivé články.

Podujatia v júli.

V tomto mesiaci máme v pláne dvojdňovú akciu „Slávnosti Cyrila a Metoda“ v Nitre v dňoch 5. a 6. 7.2014. ,

V Senici - Kunove vernisáž a workshop ako vyvrcholenie košíkárskeho kurzu, tiež spolu s hrnčiarstvom,

a ďalšiu dvojdňovú akciu „Kopaničárske slávnosti“ v Starom Hrozenkove v dňoch 12. a 13.7.2014

Prajem Vám príjemné a pokojné dni.

Ján Zeman

Všetky čísla Koš(nov)ín sú voľne prístupné na odkaze:

http://www.tnos.sk/remesla/kosnoviny.html?page_id=4292

vydavateľ

Ing. Ján Zeman, 916 01 Stará Turá, Durcova Dolina
1309, okres Nové Mesto nad Váhom, meil:
zeman@kosikar.eu tel.: 0911 496 000, 032 7760063

